



And then Hitler came und so weiter. Foto: Wouter Gomperts, New York 1985.

And then Hitler came und so weiter

Wouter Gomperts

Drie mensen aan een keukentafel. De twee vrouwen zijn zusters. Ze zijn afkomstig uit Frankfurt. De man uit wat nu Polen is. Hij is getrouwd met een van de zusters. Zij zijn German Jewish Refugees. Al meer dan vijftig jaren wonen ze met zijn drieën in de Washington Heights in New York City. Mijn nichtje woont er naast. Ik logeer bij haar. In de keuken van hun appartement zitten we aan de dinette set. Even zijn wij hun kinderen. 'Have a little nash. What is wrong mit that boy? What you can expect he stays so thin. Nem ein Schtukel. Why is he so thin? You don't have to be hungry'. Chicken soup, bagels and lox, egg salad, chopped haring, white cheese, sweet butter, danish buttercookies, cheese cake, coffee cake. 'Eat, eat, eat. Ess, ess, ess.'

Vervolging, oorlog en emigratie hebben hun wereld ontvolkt, van

binnen en van buiten. Het heeft hun herinneringen op slot gedaan. Zonder het bewust te weten of te willen hebben zij de verloren wereld in de nieuwe wereld doen herrijzen. In het appartement is de tijd gestold. Hier en ginder zijn met elkaar versmolten.

In de livingroom zijn de window shades gesloten. In de schemer is de armchair breed en zacht als Mutti's schoot. In de lazy chair leest Pappili het Tageblatt. Achter de glazen deuren van het torenhoge cabinet glimmen in het sierkristal, porselein en zilver gezichten van broertjes en zusjes, ooms en tantes, neven en nichten, vriendjes en vriendinnetjes. Aan de muur hangt achter glas een aquarel van een cowboy op zijn paard. Op de gepolitoerde dining table staan een vracht medicijnen en in een zilveren lijst het portret van de dochter.

Eten en kwalen zijn aan de keukentafel het vaste onderwerp van gesprek. 'He with his pressure. He with his parkinson. Ach! Look at his trousers, just like an old schmatte. He is so tired. Why is he running like this? He gives his cardiologist a twentyfour hour business'.

Een foto geeft uitdrukking aan de relatie tussen de fotograaf en zijn object. Er was een tijd dat ik bij voorkeur foto's maakte van mensen die ik niet kende en die bovendien niet wisten dat ik hen fotografeerde. Dat durf ik nu niet meer. De verlegenheid, angst of woede die zo'n ongevraagde foto op kan roepen, werden mij te onplezierig. Vertrouwen bij de gefotografeerden vraagt een relatie met de fotograaf die niet onpersoonlijk is. Een persoonlijke relatie roept zowel bij de fotograaf als gefotografeerden gevoelens en gedachten, fantasieën en herinneringen op die verder gaan dan de situatie die op de foto komt te staan. Die dubbeloverdracht komt ook op de foto.

Aan de keukentafel is de onderlinge nabijheid even groot als de afstand. Wij maken deel uit van twee opeenvolgende generaties die een rolverdeling hebben die even vast ligt als dat hij omgekeerd had kunnen zijn. De wederzijdse identificatie en de kloof die ons scheidt dringen het eten en de kwalen naar de achtergrond. De ouders gaan vertellen, niet aan ons, de kinderen, maar via ons aan elkaar. Wij zijn goede toehoorders, belust om alles te weten van het biologerende geheim van onze ouders. Van kindsaf geheimer, span-



nender en enger dan de primal scene. Zij kunnen praten dankzij het feit dat wij hun kinderen niet zijn en wij kunnen luisteren dankzij het feit dat zij onze ouders niet zijn.

‘Rosie, du remember: When we lived in Frankfurt, I had a very nice friend, Katzie Frankenstein. We worked in the same shop. So we walked up together and we became such a good friends. And then Hitler came und so weiter. And we never heard of Katzie Frankenstein. You remember, we visited Israël and we were in the park of Tel Aviv and we drank something and we talked with the lady of the shop. She told us: she was from Frankfurt, and it came out we lived in the same area. I asked her: “have you ever heard of Katzie Frankenstein?” After a while she said: “Katzie Frankenstein is just in front of you.” And we looked at each other and then we cried. Rosie, du remember: es war so schön’.

Als het stil is, staat zij op. Ze scharrelt in de la van het buffet en komt terug met de foto van Katzie Frankenstein. Zij geeft hem aan haar zuster. Katzie Frankenstein hebben zij teruggevonden en Katzie Frankenstein heeft hen teruggevonden. Slechts als het verleden even teruggevonden wordt, breekt het heden even door. Wij kijken toe. Dat is het moment van deze foto.